

ПЕРШЫ ДЗЕНЬ

М агчыма, што нічога з гэтага і не адбылося б, калі б у той вечар Ясь не згадзіўся пайсці на рачную выспу пільнаваць суседскіх малых.

Паглядзець за дзецьмі больш ніхто не мог: дарослыя былі нечым занятыя. І ён, хоць і прахадзіў цэлы дзень невясёлы, вырашыў дапамагчы — спадзеючыся хоць такім чынам забыцца пра тое, што ў апошні час не дала яму спакою.

Выспа была зусім блізка ад берага. Да яе можна было прайсці па калена ў вадзе. Але местачковыя дзеці любілі дабірацца па-іншаму: на самаробных плытах. Ім не забаранялі гэтак забаўляцца пры ўмове, што за імі прыгледзіць Ясь альбо ягоная сяброўка Мірка, якія былі самымі старэйшымі і таму іншымі дзецьмі ўспрымаліся ўжо амаль як дарослыя. Не дазвалялася толькі нікому адпльваць за выспу: рака была вялікая, хуткая і вірлівая.

Ясь і Мірка былі з аднаго горада. Больш за тое: яны хадзілі ў адну школу і адзін клас, да таго ж яшчэ так ста-

лася, што і ўлетку яны ездзілі на вакацыі сюды, на поўдзень ад горада, у адно мястэчка. Мірка вучылася вельмі добра, вучоба давалася ёй лёгка. Яна была разумная і прыгожая дзяўчынка, адзіная дачка ў сваёй сям'і.

Невясёлыя Ясевы думкі былі менавіта пра яе. Колькі дзён таму ён, выйшаўшы на вуліцу, не ўбачыў Міркі... На другі дзень яе таксама не было. Тады ён вырашыў падысці да ейнага дома, каб даведацца, ці не здарылася што. Там яго сустрэлі сумныя бацькі дзяўчыны. Маці выглядала так, нібы ўсю ноч плакала (а так яно і было), а бацька быў як хмара.

— Ах, Ясю, — уздыхнула Мірчына маці, — нашая дачушка захварэла. Яна не зможа сёння выйсці.

— А ці можна яе ўбачыць?

Маці прапусціла яго ў дом.

Мірка ляжала ў сваім ложку. Яна заўважыла сябра і прыпаднялася.

— Ясь?

— Як ты?

— Ты бачыш... Шкада, што так.

Ясь стаяў і не ведаў, што сказаць. Мірка адварнула-ся да сцяны. Ён не быў упэўнены, але яму здалося, што Мірка заплакала.

Некалькі наступных дзён Ясь таксама не выходзіў з дому. Ісці на вуліцу, калі там няма Міркі, яму не хацелася. А да яе самой нікога не пускалі. Доктар прыязджаў некалькі разоў, але, як зразумеў Ясь з размоваў дарослых, ёй рабілася ўсё горш і горш, і калі прайшло яшчэ тры дні, на Мірчыных бацькоў было зусім горка глядзець. Ясь даведаўся, што яе павінны павезці ў го-

рад, у шпіталь. І гэта азначала, што справы сапраўды кепскія.

А мінулым вечарам, калі ўжо трэба было класціся спаць, ён незнарок пачуў, як ягоная бабуля кажа дзядулю:

— Зусім блага з Міркай... Сёння зноў быў доктар і сказаў, што паслязаўтра яе забіраюць, але ў яе нейкая рэдкая хвароба, лекаў ад якой няма, — па голасе Ясь зразумеў, што тут у бабулі навярнуліся на вачах слёзы. — Лекар сказаў, што ёй ужо нічым не дапаможаш...

Калі Ясь пачуў гэтыя словы, быццам востры халодны нож працяў ягонае сэрца. Ноччу ён спаў трывожна, шмат разоў прачынаўся і згадваў пра Мірку.

Таму ў гэты вечар, калі суседскія малыя сабраліся на выспу і іхнія бацькі папрасілі Яся прыгледзець за дзецьмі, ён пагадзіўся — у надзеі, што зможа пачаць думаць хоць пра штосьці іншае.

Дзяцей было пяцёра: два хлопчыкі — Стасік і Міколка, ды тры дзяўчынкі — Анэля, Алеся, а таксама Франчэся, самая малодшая, меншая сястра Анэлі.

— Фкавыце, а мовна я вавьму ф фабой мяфык? — запытала Франчэся.

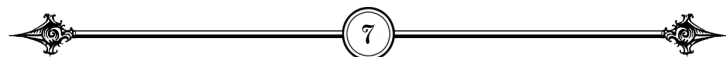
— Можна, куды ж ты без яго? — адказаў Ясь.

— Фкавыце, а фто мы там будзем вабіць?

— Нам трэба адрамантаваць буданы, — сказаў Міколка.

— І зрабіць новыя вуды, — дадаў Стасік.

— І запекчы кілбаскі і хлеб, — сказала Анэля, якая ўвогуле любіла паесці.

Дзеці перабраліся на свой плит, адвязалі яго ад калоў, закапаных глыбока ў бераг, і хутка даплылі да выспы. Іх выспа — а яны лічылі яе сваёй — была невялікая. Па берагах расло кустоўе, а ў цэнтры — некалькі хвояў.

Анэля разаслала посцілку, хлопцы назбіралі галінак, і Ясь, як самы старэйшы з іхняй кампаніі, расклаў вогнішча. Голле хутка разгарэлася, пачало лёгка патрэскаць, зашыпеў сасновы смаляк, і вечар напоўніўся такім апетытным пахам дымку, што дзеці хуценька ўзялі доўгія галінкі, ачысцілі іх ад кары, начапілі кілбаскі і паднеслі да полымя. Праз некалькі імгненняў кілбаскі смачна засквірчэлі, палопаліся, і кропелькі тлушчу сталі капаць у агонь.

— Кілбаскі па-выспаўску! — засмяялася Анэля. — Гэта мая любімая страва!

Дзеці падсілкаваліся і заняліся сваімі справамі. Стасік і Міколка папрасілі Яся, каб той паказаў ім, як фехтаваць на палках, але ў яго зусім не было настрою, і таму яны пабеглі рамантаваць буданы. Дзяўчынкі размаўлялі, збіраючы нейкія патрэбныя ім кветкі. Ясь сядзеў невясёлы і задумлівы. Дзень паціху заканчваўся, сонца хілілася да гарызонту, і над вадою вакол выспы пачаў з'яўляцца туман.

Цішыню вечара парушыў чыйсьці плач.

— Дзе Франчэся? — Ясь устрывожана зірнуў па баках.

— Яна гулялася са сваім мячыкам, я бачыў яе там, — паказаў у бок ракі Міколка.

Ясь стрымгалоў рынуўся туды і, выбегшы на бераг, адразу заўважыў малую.

«Мя-а-афык! Мя-а-а-афык!» — плакала Франчэя, церучы сваімі маленькімі кулачкамі вочы.

Ярка-чырвоны Франчэсін мячык, з якім яна не расставалася цэлае лета, уздымаўся і апускаўся на хвалях. На малую было шкада глядзець, так яна расперажывалася.

Было зразумела, што проста так мячык ужо не дастаць: ён усё далей адплываў ад выспы. Не вагаючыся, Ясь ускочыў на плыт і скіраваўся да прапажы. Некалькі разоў адштурхнуўшыся жэрдкай, ён амаль дасягнуў мэты, але ў апошні момант мячык патрапіў на хутчэйшую плынь, і як быццам бы чыясьці нябачная рука піхнула яго наперад. Аднак Ясь не адставаў. Ён канцом жэрдкі падцягнуў мячык і схавіў яго.

Дзеці, што стаялі на беразе і назіралі за ўсім, радасна закрычалі, але Франчэя не сунімалася, бо любімая цацка ўсё яшчэ была не ў яе. Каб не губляць часу, Ясь з усёй моцы кінуў мячык да выспы.

Чырвоны шар праляцеў дугой і плюхнуўся ў ваду ля самага берага. Светлавалосы Стасік лёгка дастаў яго і аддаў дзяўчынцы. Ясь узяў у рукі жэрдку і скіраваў плыт назад, адштурхоўваючыся ад дна. Заплаканая Франчэя ўжо ўсміхалася, Міколка павярнуўся, каб ісці да вогнішча, Анэля штосьці гаварыла Алесі.

І ў гэты момант жэрдка зламалася.

Тое, што ад яе засталася, сыходзіла ўглыб, у страшнае бяздонне. Яся стала адносіць ад выспы. Ён паспрабаваў падгрэбці рукамі, але марна — плыт закружыла і ў імгненне вынесла на быстрыню.

Трэба было тэрмінова нешта рабіць. Ясь скочыў у ваду, спрабуючы вярнуцца да выспы наўплаў. Але

на гэтым месцы рака была ўжо настолькі шпаркая, што ён хутка зразумеў: ягоных сілаў проста не хапае. Ён па-чаў шукаць вачыма плыт і з жахам убачыў, што той ад-несла зусім далёка. Ясь развярнуўся і з астатніх сілаў паплыў назад. Адзенне моцна перашкаджала, чаравікі, напоўненыя вадой, па-здрадніцку цягнулі ўніз, і Ясь па-думаў, што ён патоне.

Ягоная рука кранулася плыта, калі ён ужо амаль стра-ціў дыханне, наглытаўшыся вады. Надзея на збаўлен-не перамагла страх і дала моцы. Ён схапіўся за дош-кі — адной рукой, затым другой, падцягнуўся і ўспоўз на плыт.

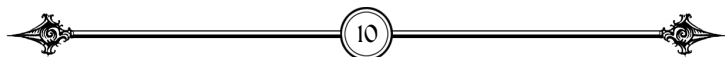
Нейкі час ён ляжаў тварам уніз, кашляючы і спра-буючы аддыхацца, потым сеў, абхапіўшы ногі рукамі...

Ясь дрыжаў — ці то ад холаду, ці то ад перажыван-няў. Ён бачыў, што выспа безнадзейна аддалаецца, а дзеці ўсё яшчэ стаялі на беразе, махалі рукамі і крыча-лі яму. Але што менавіта яны крычаць, разабраць было ўжо немагчыма.

Яся несла рэчка. Несла хутка, і неўзабаве ён убачыў, што не пазнае наваколля: так далёка ад дома бабулі ён яшчэ ніколі не бываў. Ён разумеў, што дабрацца да бе-рага яму ўжо ніяк не ўдасца. Плыт быў на самай сярэ-дзіне шырокай ракі, а плаваў Ясь слаба.

Сонца знікла за небасхілам, зрабілася прахалодна, і вада ў рэчцы пацямнела. Набліжалася ноч.

Туман, які з'явіўся спачатку як лёгкае мроіва, рабіўся ўсё больш густым. І ўрэшце стаў такім шчыльным, што Ясю здавалася, быццам ён плыве праз белую вату. Пра-тое, што навокал — рака, можна было здагадацца толь-

кі праз лёгкае пагойдванне дошак пад ім ды плёскаць вады. Ясь вырашыў: хай будзе што будзе — кіраваць плытом ён усё роўна не мог.

Мощна хацелася спаць, вочы самі заплюшчваліся, і некалькі разоў на пару секундаў ён правальваўся ў сон. Але вечаровы холад і вільгаць не давалі заснуць, і Ясь, страсянуўшы галавою, імкнуўся думаць пра свой дом, пра блізкіх і пра Мірку...

Так, прачынаючыся ды зноў засынаючы, Ясь плыў і плыў. Адзенне яго паступова высахла. Але туман усё не сканчаўся, проста рабіўся то святлейшым, то цямнейшым. Праз шэрую смугу нічога не было відаць, толькі раз-пораз у глыбіні туману з'яўляліся — ці гэта Ясю толькі мроілася — дзіўныя цені. Незразумелая дрымота не адпускала яго. Ён знясілеў і ў перапынках паміж забыццём з цяжкасцю стараўся зразумець, што з ім адбываецца. Ясь не ведаў, як доўга плыве: то яму здавалася, што ён знаходзіцца тут пару гадзінаў, то быў перакананы, што мінула некалькі сутак.

* * *

Прачнуўся Ясь ад таго, што адчуў на сваім твары свежы салёны вецер. Ён расплюшчыў вочы: ад туману не засталася і знаку. Навокал была толькі ясная ноч і бязмежная вада — мора. Наперадзе ён убачыў абрысы высокіх пагоркаў — невядомая зямля падымалася з вады, асветленая ззаду, нібы німбама, імглістым месяцовым святлом.

Якім чынам ён апынуўся ў моры — Ясь не мог зразумець: у ягонай краіне былі толькі рэчкі і азёры, а найбліжэйшае мора знаходзілася так далёка і ад іх горада,

і ад бабулінага мястэчка, што немагчыма было вось так проста апынуцца ў ім.

Начныя аблокі, быццам нябесныя фрэгаты, няспешна плылі над гэтай бяскрайняй воднай прасторай — наперад, у бок зямлі. Туды ж неслі хвалі і Ясеў плыт. Заставалася толькі чакаць...

Бераг быў ужо блізка, і Ясь з палёгкаю заўважыў, што праз кустоўе відаць ліхтары: яны разлівалі па наваколлі роўнае святло. Ясь налічыў іх некалькі штук. Значыць, на выспе ёсць людзі.

Калі плыт прыстаў да берага, Ясь з хваляваннем ступіў на незнаёмую зямлю. Навокал не было нікога. Ён адцягнуў плыт далей ад вады і скіраваўся да святла: ліхтары ззялі недалёка, трохі вышэй на беразе. Пясок пад нагамі змяніўся каменьчыкамі, а затым і травой. Бераг ледзь заўважна падымаўся ўгару, і Ясь асцярожна ішоў наперад, прабіраючыся праз зарасці і стараючыся не аступіцца ў цемры. «Калі ёсць ліхтары, — разважаў ён, — значыць, ёсць і дарога, ці, прынамсі, сцежка, па якой можна выйсці да жылга».

Вось і святло, зусім блізка. Ясь рассунуў рукамі галіны і спыніўся ў здзіўленні. Замест ліхтароў ён убачыў нешта зусім нечаканае: высокія, прыблізна трохметровай вышыні расліны — і наверху кожнай гарэла белым святлом вялізная, круглая, як шар, кветка.

Ясь адчуў, як мурашкі прабеглі па скуры. Ён абышоў гэтыя расліны, задраўшы галаву і разглядаючы зыркяя бутоны. Іхняе святло і сапраўды нагадвала ліхтарнае, не дзіва, што ён памыліўся здалёк. Ні дарогі, ні сцежкі тут не было. Зарасці, аднак, скончыліся. Заставацца тут

не мела сэнсу, і ён вырашыў, што трэба ўзабрацца яшчэ вышэй на пагорак, каб агледзець наваколле.

Справа, на ўсходзе, цемра сыходзіла і неба рабілася шэрым. Ясь ішоў угару, часта дыхаючы і шкадуючы, што не напіўся ўдосталь вады яшчэ там, у тумане, на рэчцы. Пакуль ён падымаўся, світанак ужо афарбаваў неба ў разнастайныя адценні чырвонага і залатога. І якраз калі Ясь дабраўся да вяршыні, над зямлёй узышло сонца.

Адсюль было відаць далёка. Наперадзе раскінуўся няроўны, у пагорках, краявід, і Ясь заўважыў, што зямля тут мела дзіўнаваты карычнева-чырвоны колер. На паўночным усходзе, ледзь заўважная з такой адлегласці, стаяла адзінокая гара. Горы таксама былі на захадзе, значна бліжэй, — у ранішняй смуге быў бачны цэлы горны ланцуг. За спінай у Яся адбіваў сонечныя промні вялізны пусты акіян.

«Калі гэта выспа, то вялікая, — падумаў Ясь. — Трэба паглядзець, ці ёсць тут нехта, хто дапаможа вярнуцца дахаты...» І ён уздыхнуў, думаючы пра сваякоў, якія ўжо яго, відаць, шукаюць.

Куды скіравацца цяпер, ён не ведаў — і таму вырашыў проста пайсці далей. Шлях аказаўся нашмат больш цяжкім, чым здавалася спачатку. Мясцовасць не змянялася: навокал былі ўсё тыя ж пагоркі, і Ясь то ўздываўся на іх, то спускаўся долу. Тут не было ўжо ніякіх дзівосных раслінаў, проста звычайная трава ды шэрыя камяні, і ён пачаў разважаць аб тым, ці не прыроіліся яму тыя высокія кветкі ноччу.

Калі надышоў поўдзень, Ясь прысеў, каб аддыхацца. Было вельмі гарача і хацелася прахалоды, але моцна

парыла, і нават у цені нельга было знайсці жаданага адпачынку. Ён сеў, прыхіліўшыся да валуна, прымружыў вочы, каб спакойна падумаць.

...Сонца ўжо прайшло сваю найвышэйшую кропку, калі Ясь, расплюшчыўшы вочы, зразумеў, што прапаў палову дня. Ён ускочыў, раззлаваны на сябе за тое, што страціў столькі часу, і з цвёрдым намерам як хутчэй знайсці людзей рушыў наперад. Ён ішоў угару, абыходзячы вялізныя валуны, што спакойна ляжалі ў мяккім моху гэтай зямлі. Чым вышэй, тым часцей сталі яны трапляцца — вялізныя, часта з цёмна-чырвоным адценнем, і амаль усе — вышэйшыя за Яся.

Так прайшло яшчэ некалькі гадзінаў. Ён думаў пратое, што ўжо хутка трэба будзе шукаць месца для начлегу, калі, падняўшыся на грэбень чарговага пагорка, убачыў перад сабою даліну.

У даліне стаяў горад.

Адсюль можна было разгледзець сетку вуліцаў і абрысы невысокіх дамкоў. Непадалёк ад горада быў невялікі лес, яшчэ далей — штосьці падобнае да кар’ера. Стомлены апошнімі прыгодамі, Ясь сабраўся з сіламі і паспяшаўся ўніз, каб да захаду сонца дабрацца да людзей.

Тут, у даліне, трава амаль не расла — навокал была толькі чырванаватая зямля і такога ж колеру пыл. Горад пакрысе набліжаўся, і ў хуткім часе Ясь ужо змог разгледзець асобныя будынкі: яны былі простыя, аднапавярховыя.

Нечакана падзьмуў вецер, узняўшы ўгару хмары лёгкага пяску. Ясь нахіліў галаву, закрыў рот і нос кашуляй,

каб было лепш дыхаць, і прымружыў вочы, працягваючы ісці далей. Зусім голая даліна, без скалаў і хоць якой расліннасці, не давала магчымасці дзе-небудзь схавацца і перачакаць. Калі вецер сціх, Ясь убачыў перад сабой дарогу, якая ішла аднекуль справа.

Гэтая дарога і прывяла яго ў горад. Ясь прайшоў уздоўж першых дамоў, азіраючыся па баках. Усе будынкi былі працакутныя, з плоскім дахам. Сцены былі абмазаныя глінай, а ў некаторых Ясь заўважыў умураваныя камяні. Дамы адрозніваліся адзін ад аднаго ў асноўным толькі памерамі: некаторыя здаваліся зусім малымі — на двух-трох чалавек, іншыя ж выглядалі больш умяшчальнымі, праўда, апошніх было менш.

Пакуль што Ясь нікога не сустрэў. Вуліца была роўнай і сыходзілася ў далечы амаль у кропку, там, дзе, відавочна, быў гарадскі цэнтр.

«Спакойны горад», — падумаў Ясь.

Аднак нешта ў ім было не так.

Вецер падмятаў акуратна забрукаваную вуліцу, уздымаючы ў паветра іржава-чырвоны пыл. Ясь прайшоў наперад, мінуўшы яшчэ некалькі дамоў, і ўрэшце зразумеў, што яго збянтэжыла напачатку: тут не было чуваць прывычных гарадскіх гукаў.

Горад быў пусты. Ніводнага чалавека на вуліцах. Ні душы.

Тады Ясь вырашыў пашукаць людзей у дамах. Ён падышоў да найбліжэйшага будынка, узняўся на ганак і пастукаў у дзверы.

Цішыня. Ясь прыслухаўся... Ціха. Дзверы не адчынялі.

Ён падышоў да акна і, трохі павагаўшыся, пагрукаў у шыбу. Ніхто не адказаў. Ясь прыхінуўся да шкла, прыставіўшы абедзве рукі да твару, быццам маску для падводнага плавання, і зазірнуў у дом.

Унутры таксама нікога не было відаць. Толькі лаўкі, і на сценах — безліч паліцаў, прымацаваных на розных узроўнях, амаль ад падлогі да столі.

Чакаць чыйгосьці з'яўлення было бессэнсоўна. Ясь вярнуўся да ганка і пацягнуў дзверы на сябе. Яны з лёгкім рыпеннем адчыніліся.

— Добры дзень! — гукнуў ён і асцярожна прайшоў у пакой. Гэта была вітальня і кухня адначасова. Шырокі стол. На некаторых паліцах стаяў посуд: гліняныя талеркі, міскі і кубкі, металічныя лыжкі і відэльцы, ляжалі светлыя ручнікі і абрусы.

У суседнім пакоі аказалася некалькі драўляных ложкаў, засланых яркімі, пашытымі быццам з рознакаляровых тканінаў, коўдрамі. Агледзеўшы дом і не знайшоўшы нікога, Ясь выйшаў на вуліцу.

«Але ж павінен тут хтосьці быць! — думаў ён. — Горад выглядае так, быццам у ім жывуць людзі. Ці, прынамсі, нядаўна жылі».

Ясь прыпыніўся каля наступнага дома. І ў ім дзверы былі не зачыненыя. У нечым кухня-вітальня была падобная да той, што Ясь ужо бачыў. Але гэты дом быў больш багаты. Начышчаны металічны посуд пабліскаваў у шафе. Стол быў засланы светла-шэрым абрусам, аблямаваным шырокай паласой гранатавага колеру, а высокія спінкі драўляных крэслаў былі пакрытыя разьбой у выглядзе складанага арнаменту з вінаградных лістоў. Але тут таксама нікога не было.

«Дзе ж усе? — дзівіўся Ясь. — Што тут магло здарыцца? Памерлі? Альбо збеглі адсюль з нейкай прычыны?» Калі хоць адна з гэтых дзвюх здагадак была правільнай, то гэта азначала, што тут — не самае лепшае месца.

Ежы на кухні не было ніякай, аднак каля сцяны на лаўцы стаяла драўлянае вядра, на дзве трэці напоўненае вадой.

Ясю моцна хацелася піць. Ён узяў з паліцы кубак, падышоў да вядра, зачарпнуў вады і паднёс да вуснаў. «Тут не было вайны, — разважаў ён, — гэта відавочна. Значыць, людзей не забілі. Можа, усе яны памерлі ад нейкай хваробы?» Не паспеўшы адпіць, ён рэзка адставіў кубак на стол.

«Не, на эпідэмію таксама не падобна, — разважаў Ясь. — Людзей проста няма, а такое ўражанне, што яны былі тут зусім нядаўна: на сталі і на падаконнях яшчэ не набіраўся пыл; вада ў вядры не выпарылася».

У гэты момант на акно сеў голуб. І, як быццам у пацвяджэнне таго, што жыць тут можна, недзе блізка забрахаў сабака. Адкінуўшы сумневы, Ясь зноў узяў кубак. Вада аказалася цеплаватая і зусім нясмачная, але піў ён прагна. Затым паставіў кубак на месца і выйшаў з дома.

Вялікае чырвонае сонца вылезла з-пад аблокаў і дакранулася да гарызонту — роўна паміж дамамі ў канцы вуліцы. Прайшоў ужо цэлы дзень, а ён яшчэ нікога не сустрэў, нічога не даведаўся.

Адпачыўшы некалькі хвілінаў на ганку, Ясь рушыў наперад. Вуліца выходзіла на плошчу, відаць, цэнтральную, і, пакуль яшчэ канчаткова не сцямнела, ён

вырашыў скіравацца туды. Ясь ішоў, зазіраючы па дарозе ў вокны дамоў і выглядваючы хоць каго-небудзь у дварах і завулках. Але ўсё марна — ні ў адным акне вечаровага горада не запалілася святло, нідзе не было чуваць ні слова.

Галоўная плошча горада аказалася круглай. Ад яе, быццам прамяні намаляванага сонца, ва ўсе бакі разыходзіліся вуліцы. Яна таксама была бязлюднай.

Ясь расчаравана спыніўся і падумаў пра тое, як моцна ён хоча спаць. Доўгі шлях ад берага сюды забраў, здаецца, усе сілы. Ён заплюшчыў вочы і прыхінуўся спінай да сцяны будынка.

Перад вачыма, відаць, ад стомы, узніклі вогненна-залатыя кругі і лініі. Яны пачалі дзівосным чынам пераплятацца і, зусім нечакана для Яся, склаліся ў абрыс птушкі, падобнай да арла. Яркая вогненная птушка быццам бы ляцела, упэўнена расставіўшы крылы. Яся ахапіла глыбокае хваляванне, і ён, прымружыўшыся, назіраў за чароўным палётам. Раптоўна арол рассыпаўся на безліч залатых і рубінавых парушынак, што павольна аселі долу, стварыўшы абрысы плошчы, на якой стаяў Ясь. Ён здзіўлена расплюшчыў вочы і заплюшчыў зноў. Абрысы дамоў нікуды не зніклі, але, наадварот, сталі яшчэ больш яркімі. Не расплюшчваючы вачэй, Ясь павярнуў твар да вуліцы і зразумеў, што выразна бачыць яе: дамы стаялі перад яго вачыма, акрэсленыя зіхоткімі лініямі.

— Наперад! Схапіць яго!

Каманда была аддадзена недзе зусім побач. Ясь уздрыгнуў, расплюшчыў вочы і азірнуўся. У тое ж імг-

ненне некалькі цёмных сілуэтаў пачалі імкліва набліжацца да яго. Разважаць не было часу. Ясь ірвануў праз плошчу.

— Імем Вормара ты арыштаваны! Стой! — данёсся ззаду злосны крык.

Але гэта толькі надало Ясю імпэту. Выбегшы на вуліцу, ён крута павярнуў направа, у вузкі завулак. Тут было ўжо зусім цёмна. Ён пабег далей, яшчэ пару разоў, наўздагад, нырнуўшы кудысьці ў неасветленыя вулачкі, і са здзіўленнем зразумеў, што крокі тых, хто яго даганяў, спыніліся за некалькі дамоў ад яго. Колькі іх там?

— Дзе ж ён падзеўся? — злаваў адзін з невядомых. Відаць, ён быў галоўны.

— Толькі што быў тут... Кепска, што ўжо амаль цёмна, як тут каго знайсці? — адказаў другі.

— Шэф нам не даруе, калі мы ўпусцім гэтага хлопца, — азваўся трэці.

— Сцямнела, час запаліць паходні, — працягнуў першы голас. — Раздзяляемся. Кожны правярае свой кірунак. Я іду проста, ты — налева, а ты — направа. Браць яго жывым. Пажадана.

«Значыць, іх сама меней трое».

Ясь застыў на месцы і пачаў паўтараць сам сабе: «Толькі б не знайшлі. Толькі б не знайшлі».

Той, каго адправілі направа, пайшоў у ягоны бок.

Ясь зразумеў, што шанцаў збегчы ад пераследнікаў амаль няма. Ён не ведае горада, не мае ніякага ўяўлення, куды ён зараз бяжыць і дзе можна схвацца.

Крокі набліжаліся.

Каб супакоіцца, Ясь заплюшчыў вочы, ліхаманкава стараючыся нешта прыдумаць. Што рабіць? Бегчы да-

лей? Але куды? Схавацца ў доме? І тут ён зноў заўважыў, што дзіўная з'ява не пакінула яго: з заплюшчанымі вачыма ён усё яшчэ бачыў абрысы дамоў і вуліцу. Бачыў нават лепш, чым звычайным зрокам у гэтай ужо амаль начной цемры.

Здзіўляцца і разбірацца ва ўсім гэтым не было часу, і, з заплюшчанымі вачыма, Ясь павольна ступіў крок. Потым яшчэ адзін, і яшчэ некалькі.

Пераследнік быў ужо недзе зусім блізка, і Ясь рашыўся: ён ціха пайшоў, а затым асцярожна пабег, не расплюшчваючы вачэй. Усё выглядала настолькі дзіўным, што нават страх быць схопленым адышоў на другі план. Ясь пабег хутчэй, але пасля чамусьці спалохаўся такой сваёй адвагі, пачуццё радасці і свабоды адразу знікла, і ён расплюшчыў вочы.

Нічога не было відаць. Некалькі метраў прабегшы ў цемры, ён з усяго маху ўдарыўся аб выступ сцяны. Яго адкінула назад, на нейкія паліцы з глінянымі гаршкамі. Шум быў такі, што можна было пабудзіць увесь горад, калі б у гэтых дамах хоць нехта жыў.

— Ён тут, сюды! — штомоцы закрычаў адзін з тых, хто паляваў на Яся.

Ясь паспрабаваў устаць, але галава закружылася, і ён змог толькі сесці. У вушах стаяў тонкі звон. З таго боку, адкуль даляцеў крык невядомага, Ясь бачыў, як скача ўверх-уніз і становіцца ўсё больш зыркім агонь паходні.

«Чаго б гэта ні каштавала, трэба ўстаць. Спачатку на калені. Рукой абAPERціся на сцяну. Цяпер раз, два, тры — пад'ём!» Ясь няўпэўнена ўстаў на ногі. Як на злосць, з-за шчыльных аблокаў на некалькі імгненняў паказаўся месяц, і хоць адразу схаваўся, зноў апус-

ціўшы горад у цемру, гэтага хапіла пераследнікам, каб зарыентавацца.

— Вось ён! Стаяць! — данеслася да Яся.

«Цалкам з вамі згодны, — прашаптаў ён. — Стаяць! Не падаць!»

Яго павяло ўбок, але ён змог утрымацца на нагах і прытуліўся да сцяны.

За першай паходняй паказаліся яшчэ чатыры. «Іх не трое. Пяцёра».

Злёгка калываючыся, Ясь адарваўся ад сцяны, зноў заплюшчыў вочы і, перамагаючы галавакружэнне, пабег. І чым хутчэй, тым больш упэўнена ён бег. Абрысы вуліцаў і дамоў хісталіся за ягонымі заплюшчанымі павекамі, расплываліся, калі яму даводзілася рэзка павярнуць ці пераскочыць перашкоду на дарозе.

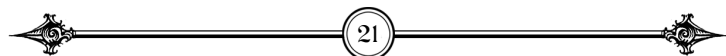
Чарговы паварот. І яшчэ адзін.

Ясь апынуўся на ўскраіне горада. Ён дабег да канца вуліцы і спыніўся. Тут — апошнія дамы, за імі — цёмная прастора. Адступаць не было куды, але і наперадзе больш нічога не было бачна. Ясь расплюшчыў вочы. «Дарма я сюды выбег, — са шкадаваннем падумаў ён. — Што далей?»

У гэты момант з-за хмараў зноў выплыў месяц і асвятліў наваколле: за некалькі сотняў метраў наперадзе быў лес. Ясь кінуўся туды.

Ён бег ужо з апошніх сілаў і адчуваў, што гэта адзіны шанц схавацца. У галаве шумела, моцна балеў правы бок, а дыханне канчаткова збілася. Толькі б дасягнуць лесу... Схавацца сярод дрэваў...

Ясь пачуў за сабой воклічы пераследнікаў. Яны выбеглі з горада і заўважылі яго.

З кожным крокам ратавальны лес набліжаўся. Хмары на небе разыходзіліся, і ў святле месяца хлопец заўважыў, што лес быў дубовым гаем. Ясь сабраў усе свае сілы і праз некалькі секундаў дасягнуў ценю дрэваў. Прабегшы яшчэ метраў пяцьдзесят углыб дубровы, ён спыніўся: трэба было тэрмінова знайсці хоць які схоў, пакуль яго не заўважылі. Пра тое, каб залезці на дрэва, не было і гаворкі: дубы былі высокія, старыя, і нават да самых нізкіх галінаў даскочыць немагчыма.

Цяжка дыхаючы, Ясь пайшоў наперад. Гай не быў густы: дрэвы стаялі, не перашкаджаючы адно адному. Ясь адчайна аглядаў наваколле, шукаючы, дзе схавацца, у жаху ад разумення, што гэты лес наўрад ці чым яму дапаможа. Паходняў пераследнікаў адсюль не было відаць, але ён чуў, як раз-пораз далятаў гук іх галасоў і трашчалі пад нагамі галінкі.

...Нават у такой сітуацыі гэтае дрэва проста заваражыла яго. Дуб быў невымоўна вялікі. Старажытны. Моцны. Штосьці незвычайнае было ў ім. Ясь глянуў на камель, а затым задраў галаву ўгару і агледзеў разложыстыя галіны. У святле месяца яны выглядалі як магутныя карані, што ўрасталі ў паветра і непакісна трымаліся за неба.

«Карані! — раптам зразумеў Ясь. — Вось што адметнае ў гэтым дрэве!» Ён нахіліўся і ўважліва прыгледзеўся.

Карані разыходзіліся наўкола, дзіўна перапляталіся, але самае галоўнае — якраз каля таго месца, дзе стаяў хлопец, яны выходзілі з камля вышэй за ўзровень зямлі — настолькі, што можна было паспрабаваць залезці пад іх.

Ясь лёг на жывот і папоўз пад карані, нагамі намацваючы шлях. Ён ужо напалову схаваўся пад дубам, як ногі ўперліся ў камель. Далей ходу няма.

На бліжэйшых дрэвах з'явіліся водбліскі паходняў.

Некалькі імгненняў Ясь страціў, разгубіўшыся і не ведаючы, што рабіць далей. Выбірацца назад было ўжо бессэнсоўна. Ён не паспее збегчы. Схавацца ў каранях не атрымалася.

Паміж дрэвамі замільгалі агні. Зусім блізка.

Ясь вырашыў паспрабаваць яшчэ раз. Ага! Здаецца, збоку ёсць трохі прасторы. Але ці ўдасца яму так выгнуцца? Ён лёг на правы бок і пачаў залазіць усё далей і далей пад дрэва.

— Ды дзе ж ён?!

Пераследнікі выйшлі з-за дубоў якраз тады, калі плечы і галава Яся схаваліся пад каранямі.

— Я бачыў, як ён бег кудысьці сюды, — адказаў адзін з іх.

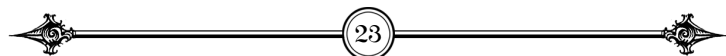
Насупраць схову з'явілася пляма святла, і проста перад сваім тварам Ясь убачыў скураныя боты, аздобленыя зверху тонкай палоскай шэрага футра.

— Яму ад нас не збегчы, — працягваў першы голас. — Лес зусім невялікі. Але чым раней мы яго зловім — тым нам лепш. Даўжэй паспім. Гэй ты! — цяпер ён зароў ва ўсё горла кудысьці ўглыб дубровы. — Дзе ты там хаваешся?! Давай, выходзь!

Ясь стараўся не дыхаць, баючыся, што яго пачуюць.

— Прачасась увесь гай! Стаць шарэнгай, дыстанцыя дваццаць крокаў!

Боты зніклі.

Ясь змог набраць поўныя грудзі паветра і ўздыхнуць. Схоў хоць і не выдатны, але які ёсць. Ён вырашыў чакаць тут раніцы.

Але месца пад каранямі было зусім няшмат, і ён зразумеў, што ў такой паставе ён не зможа праляжаць доўга. Ясь пачаў павольна, каб не нарабіць шуму, паварочвацца, і ў гэты момант яму падалося, што глеба пад ім прасядае. Ён інстынктыўна падаўся наперад, але было ўжо запозна: Ясь адчуў, што правальваецца.

Ён саслізгваў уніз разам з вільготнай, цяжкай зямлёй, і Ясю здалося, што гэтая яма ніколі не скончыцца. Нарэшце ён упаў на дно.

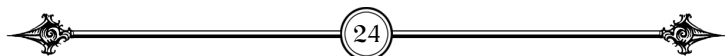
Ён ляжаў у поўнай цемры, чакаючы, што зараз яго засыпле зямлёю. Але было ціха. Ясь паварушыўся: здаецца, нічога не паламаў. Трэба было выбірацца назад. Ён падняўся на ногі, вытрас зямлю з валасоў і намацаў сцены. Яма была амаль вертыкальнай. Ясь паспрабаваў лезці наверх, але на сценах не было нічога, за што можна было б паставіць нагу. Пасля некалькіх няўдалых спробаў, цалкам змучаны, ён вырашыў спыніцца.

Але думаць спакойна не атрымлівалася. Няўжо вось так усё і закончыцца, тут, у нейкай незразумелай і цёмнай яме, дзе яго ніхто — нават ягоныя пераследнікі — ніколі не знойдзе? Дзе выйсце? Можа, яшчэ раз заплюшчыць вочы ў спадзеве на дзіўнае святло, якое ён бачыў наверху? Ясь так і зрабіў.

Нічога.

Так і ведаў...

Хаця пачакай.

Нешта быццам бы з'явілася перад вачыма, нейкая светлая кропачка. Але адразу ж знікла.

«Гэта ад стомы?»

Не, нешта ўсё-такі ёсць. Вакол хлопца пачалі пра-яўляцца, пакрысе вымалёўвацца залаціста-чырвоныя абрысы гэтага месца. У хуткім часе Ясь змог разабраць, што лаз падымаецца ўверх і трохі ўбок і губляецца ў цемры. Уздых горычы вырваўся з ягоных вуснаў: стала зразумела, што падняцца тут немагчыма. Ён некалькі разоў расплюшчваў вочы, але толку ад гэтага не было. У нязручным тунэлі, зробленым ці то людзьмі, якія зусім не клапаціліся пра камфорт тых, хто будзе ім карыстацца, ці то прыхамаццю прыроды, якая пракладала шлях так, як было зручна толькі вадзе, панавала абсалютная цемра — святлу месяца сюды было не дабрацца.

Ясь зноў заплюшчыў вочы і вырашыў разгледзець дно ямы. Яно было завалена глебай, разам з якой ён сюды ўваліўся. Ён прысеў і, на сваё здзіўленне, убачыў, што супрацьлеглая сцяна ямы не даходзіць да дна: паміж ёй і глебай быў невялікі прагал.

Ясь падабраўся бліжэй, схіліўся і зразумеў, што лаз ідзе далей. Верхні вузкі тунэль тут амаль пад простым кутом пераходзіў у больш шырокі, які ішоў, як яму здалося, паралельна паверхні зямлі. «Калі дарогі назад няма, значыць, трэба ісці наперад», — падумаў Ясь і пачаў разграбаць пясок. Урэшце ён расчысціў лаз настолькі, што можна было прасунуцца.

Гэты тунэль сапраўды быў куды больш шырокі. Хлопец споўз у яго па насыпанай зямлі і выпрастаўся ва ўвесь рост. Тунэль ішоў спачатку без нахілу, а потым

стаў заўважна скіроўвацца ўніз. Ясь спачатку баяўся, што ўвапрэцца ў глухую сцяну, затым чакаў, што яшчэ крыху — і ён некуды выйдзе, але ход усё не канчаўся. Праз нейкі час спуск стаў зусім стромкім, і абрысы наперадзе пачалі рабіцца цьмянымі, аж пакуль перад заплюшчанымі вачыма не паўстала непраглядная цямрэча. Ён прайшоў так яшчэ некалькі крокаў і спыніўся. Куды ісці далей — было незразумела. Па ілбе, нягледзячы на падземную прахалоду, прабеглі кропелькі поту. Ясь азірнуўся назад, зноў паглядзеў наперад — цемра, здавалася, яшчэ больш згусцела.

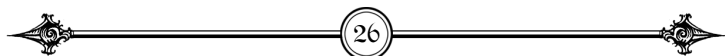
Ён стаяў нерашуча, не ведаючы, што можа быць наперадзе. «Расплюшчыць вочы? А што, калі я ўбачу толькі цемру?» Ён павагаўся секунду, быццам асцерагаўся страціць апошнюю надзею, і расплюшчыў вочы.

Асяляпляльнае святло ледзь не збіла Яся з ног. Ён аж схіліўся ад нечаканасці.

Трохі ператрываўшы, пакуль вочы перастануць балець, хлопец, паволі прыпадаючы вейкі ды прыкрыўшы твар рукою, паспрабаваў зноў зірнуць навокал. Калі яркае мігценне ўваччу ўляглося, Ясь убачыў, дзе апынуўся.

Ён быў на беразе вялікага падземнага возера, з якога і сыходзіла святло. Пасярод возера стаяла старажытная вежа.

Яна ўздымалася недасяжна высока — як падалося Ясю, метраў на сто. Падсветленая знізу вадой, вежа гублялася недзе далёка ўверсе, і абрысы яе вострага даху можна было толькі ледзь-ледзь разгледзець. Столі ж самай пячоры было не відаць — азэрнае святло на такую вышыню проста не сягала.

Ясь бачыў, што знаходзіцца на невялікім, зусім вузкім беразе. Возера было спераду і злева ад яго, а справа ўгару ішла і знікала ў цемры стромая сцяна пячоры. За сабой ён, азірнуўшыся, убачыў праход, з якога выйшаў: цёмны, вузкі, трохі вышэйшы за ягоны рост.

Па дробных берагавых каменьчыках Ясь зрабіў некалькі крокаў да вады. Возера ззяла зыркiм рубiнавым з залатымі пералiвамі святлом, адкiдвала дрыготкiя блiкi на камяні і сцены пячоры.

Ясь прысеў на беразе, дакрануўся да яркай вады і павольна апусціў у яе сваю далонь. На дотык вада была звычайная, хiба што трохi халаднейшая за рачную. Ён дастаў з возера невялiкi каменьчык і ўбачыў, што і ягоная далонь, і каменьчык таксама свецяцца, але ззянне гэтае было значна слабейшым. Яно згасала на вачах, і, калi вада высахла, знікла і святло.

Да вежы было каля двухсот метраў. Ясь увайшоў у возера і нетаропка пакрочыў, чакаючы, што вось-вось бераг рэзка пойдзе ўніз — і ён не дастане дна. Аднак узровень вады не змяняўся, яна даставала яму толькi да костачак, і Ясь пайшоў наперад, здзіўлены і ўзрадаваны, што яму не давядзецца плысці. Ён ступаў у халаднае ззянне, і лёгкiя хвалi святла разыходзiлiся па вадзе.

Падыходзячы ўсё блiжэй да вежы, Ясь разглядваў яе. Высачэзная, з разнастайнымi вокнамі, вежачкамі і байнiцамі, яна заварожвала сваёй таямнiчасцю. «Цiкава, цi ёсць там хто? — думаў Ясь. — I што гэта за людзi, якiя маглi б жыць тут, пад зямлём?»

Праз некалькi хвiлiнаў ён дабраўся да падмурка. Прыступкi, нiжнiя з якiх хавалiся ў вадзе, вялi да ўвахода: да вялiзных, закругленых уверсе жалезных дзвярэй

з кальцом замест ручкі. Ясь узяўся за гэтае кальцо і з усёй моцы пацягнуў на сябе.

У гэтай вежы нехта жывё. Унутраная пляцоўка была асветленая. Ясь устаў на дыбачкі і зняў замацаваную на сцяне паходню. Як ён і меркаваў, унутры на наверхшы была наліта азёрная вада. Паставіўшы паходню на месца, ён падышоў да вінтавой лесвіцы, якую заўважыў на супраць, і пачаў падымацца наверх.

Ісці было складана, высокія прыступкі рабілі ўзыходжанне павольным. «Хаця, з іншага боку, — думаў Ясь, цяжка перастаўляючы здранцвелья ногі ды згадваючы кніжкі па гісторыі, — зразумела, чаму збудаваў менавіта так: абараняцца ў такой вежы нашмат лягчэй, бо па вузкай і стромкай лесвіцы не зможа ўзбегчы адразу цэлы атрад нападнікаў». Вада з паходняў, што былі развешаныя ўздоўж сценаў, свяціла лагодна і роўна, і гэта зусім не было падобна да трапяткога й няўстойлівага святла, якое дае агонь.

Ясь падымаўся каля дваццаці хвілінаў і толькі аднойчы спыніўся, каб аддыхацца і адпачыць. Яму ўжо хацелася, каб гэты бясконцы пад’ём хутчэй скончыўся, і з невымоўнай палёгкай ён убачыў апошнія прыступкі. Падняўшыся, ён ступіў у прыцмак верхняга пакоя вежы. У гэты самы момант чыясьці рука заціснула яму рот. Праз долю секунды Ясь ужо ляжаў на падлозе тварам уніз, адчуваючы, як яму балюча ўперліся каленам у спіну, а звездзеныя ззду рукі моцна замотваюць вяроўкай.

— Дзе астатнія? — пачуў хлопец над сабою суровы шэпт.

— Я адзін, — ледзь вымавіў ён.

Нябачны ў цемры чалавек даў яму падняцца, але тут жа спрытна схапіў за звязаныя рукі, адвёў іх назад

і ўверх, і Ясю давялося нахіліцца. Так чалавек пазбавіў яго ўсякай магчымасці вырвацца й завёў у суседні пакой. Там ён наўмысна пасадзіў Яся пад паходняй, а сам застаўся ў цені.

— Няўжо ў Вормара не хапае байцоў, што яны адправілі юнака? У цябе ж яшчэ малако на губах не абсохла! — у голасе Ясь пачуў непрывадаванае здзіўленне. — І што гэта за здзіўная вопратка?

— Гэта нармальная воп...

— Ты хто такі? — рэзка перабіў незнаёмец.

— А ты хто? — Ясь не ведаў, як трэба гаварыць з нападнікам: на ты, альбо на вы, але, седзячы са звязанымі за спінай рукамі, вырашыў, што тут не да цырымоніяў. — Наконт жа гэтага твайго Вормара...

— Ну-ну, асцярожней, ён мне не «мой», — тон захопніка стаў пагрозлівым.

— ...наконт жа Вормара, — працягнуў Ясь, — я ведаю толькі, што ягоным імем мне загадвалі спыніцца твая людзі, якія хацелі мяне схапіць.

— Што ты кажаш? — іранізаваў голас. — І дзе ж гэта было?

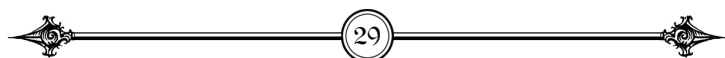
— У пустым горадзе.

— І ў якім жа з пустых гарадоў?

— Як «у якім»? Тым, што зверху, над гэтай пячорай.

Ясеў захопнік рэзка выйшаў на святло. Гэта быў мужчына гадоў трыццаці, цёмна-русы, у вопратцы, што нагадала Ясю сярэднявечныя строі, якія ён калісьці бачыў у музеі. Незнаёмец памаўчаў некалькі секундаў, а затым хмыкнуў:

— Ты думаеш, я паверу ў байку, што ў горадзе нікога няма? Спахаплюся, пабягу наверх — і патраплю ў лапы

шпегаў? — Ён пасунуў да сябе крэсла і сеў насупраць Яся. — Хлопча, я не ведаю, чаму ты пайшоў служыць Вормару — і мне цябе нават трохі шкада, — але твае сябрукі закінулі цябе сюды як нажыўку. Падумай пра гэта. І распавядзі мне ўсю праўду.

Ясю здалосся, што тут, пад зямлёй, яму не хапае паветра. Ён раптам успацеў, кроў тахкала ў скронях, і ўсё гэта не давала сабрацца з думкамі.

— Праўду? — крыкнуў Ясь. — Праўда ў тым, што я не ведаю, дзе я і чаму тут! Я не ведаю, за каго лічыце мяне вы і за каго тья людзі, што там, наверсе! Праўда ў тым, што мне трэба вярнуцца ў свой дом, які знаходзіцца немаведама дзе, вярнуцца назад, праз мора, праз гэты незразумелы туман!

Чалавек моўчкі глядзеў на хлопца.

— Ды й навошта тым людзям наверсе, — працягнуў пасля паўзы Ясь, — трэба было б штосьці прыдумаць з «нажыўкай»? Калі ім вядома, дзе вы, то чаму яны не спускаюцца і не схопяць вас?

Мужчына ўстаў і пачаў хадзіць узад-уперад. Затым павярнуўся да хлопца:

— Паўтары, што ты сказаў пра туман?

— Мой плыт панесла рэчка, і я патрапіў у нейкі дзіўны туман, такога я раней ніколі не бачыў... Ён узяўся невядома адкуль. Не ведаю, як доўга я ў ім плыў... Затым апынуўся ў акіяне, і ўрэшце мяне вынесла да берага.

Чалавек глядзеў Ясю проста ў вочы:

— Ты жывеш у Эферы?

— Дзе?

— Эферыя. Наша краіна. Наша выспа.

Выспа... Раней Ясь мог бы толькі марыць пра тое, каб апынуцца на выспе, на якой-небудзь дзіўнай зямлі. Але зараз, тут, ён не адчуваў ніякай рамантыкі. Ён адно запытаўся — чамусьці асіплым голасам:

— Гэта далёка?

— Я думаю, хлопча, што гэта вельмі далёка... Дык што ў цябе за адзенне, ты кажаш?

— Звычайнае, у нас усе так апранутыя: штаны, кашуля, чаравікі.

— Як цябе завуць?

— Ясь. А вас як?

Чалавек падышоў да Яся і пачаў развязаць яму рукі.

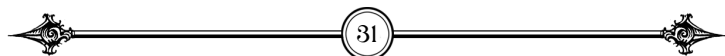
— Маё імя Стэфан. Мяне завуць таксама Шосты Захоўнік, але для цябе гэта нічога не значыць, калі ты не з Эферыі. Дарэчы, звяртайся да мяне на ты.

Нечаканае вызваленне, здаецца, адабрала ў Яся рэшту сілаў. Калі Стэфан прапанаваў яму прайсці ў суседні пакой, Ясь падняўся, разумеючы, што зараз можа паваліцца: так дрыжалі яго калені.

Гэты пакой быў большы і лепш асветлены. Тут стаяў доўгі стол з крэсламі вакол, вялікі пясочны гадзіннік, на сценах віселі дзівосныя прыгожыя шчыты і самыя разнастайныя мячы — ад кароткіх да вялікіх двусечных, некалькі відаў арбалетаў і лукаў.

Ясь не паспеў разгледзець як след гэтае багацце на сценах, як ягоны новы знаёмец прынёс і паставіў перад ім некалькі талерак з ежай, а таксама срэбны графін.

— Частуйся, брат! — Шосты Захоўнік сеў насупраць яго.

Ясь убачыў перад сабой хлеб, некалькі гатункаў сыру, зялёную цыбулю, яблыкі і яшчэ нешта з гародніны і садавіны, якіх ён не ведаў.

— Распавядзі мне, што ты бачыў наўерсе, у горадзе, — Стэфан наліў яму вады з выкшталцонага графіна ў такі ж срэбны, з прыгожым арнамантам, келіх.

Ясь паднёс келіх да твару: вада злёгка пахла балотам. Такой жа яна аказалася і на смак — рыхтык тая, што была ў доме пустога горада.

— Наўерсе нікога няма. Калі не лічыць тых людзей, што хацелі мяне злавіць.

— Ты ішоў сюды ад мора? Па дарозе нікога не сустракаў?

— Так, я ішоў з самай раніцы. Але нікога не бачыў.

— Вось, значыць, чаму старэйшына не з'яўляўся апошнія дні. Яны іх арыштавалі, усіх...

— Хто «яны»?

— Прыслужнікі Вормара. Тыя, хто незадорага прадасць і свой народ, і сваіх бацькоў... — Стэфан устаў з-за стала. — Але, прабач, ты паеш спачатку.

Ясь узяўся за эферыйскую ежу. У гэты час Шосты Захоўнік хадзіў па пакоі, і Ясь пачуў, як ён задуменна сказаў сам сабе: «Такога яшчэ ніколі не было...»

— Ну як? Выбар ежы тут не вельмі вялікі...

— Не, шчыры дзякуй, усё было смачна, — пра ваду Ясь вырашыў прамаўчаць. — А што гэта за месца?

— Пячора Эйлон — гэта адно з самых патаемных месцаў Эферыі. Падземная вежа была пабудаваная яшчэ ў часы першых старэйшынаў Чырвонай Руды — горада, што там, наўерсе. Тут можна было схавць нешта ці схаватца самому, будучы ўпэўненым, што ніхто

ніколі цябе не знойдзе. Адзіная нязручнасць — што ваду з гэтага возера нельга піць. Дарэчы, у даўнія часы яго ўзровень мог уздымацца вельмі высока — возера насычалася падземнымі рачулкамі, таму і вежу пабудавалі такую, пад самую столь пячоры.

Ясь устаў, падышоў да вузкага акна і паглядзеў уніз.

— Чаму вада свеціцца?

— Тамаш, старэйшына Чырвонай Руды, кажа, што вада тут такая з-за самой пячоры, але дакладна ён і сам не ўпэўнены. Увогуле, пра гэтую пячору да сённяшняга вечара ведала толькі два чалавекі: ён і я. Як жа ты яе знайшоў?

Ясь распавёў Стэфану пра ўсе прыгоды, якія нядаўна перажыў: пра ўцёкі з заплюшчанымі вачыма, пра дуб і падземны шлях сюды.

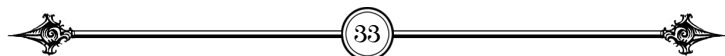
— Ну, брат... Даўно нішто мяне так не здзіўляла, — прамовіў Стэфан. — Скажу шчыра, мне цяжка паве-рыць у тую пагоню ўсялякую... — ён узняў руку, бачачы, што Ясь збіраецца яго перапыніць. — Але калі я паве-рыў, што ты прыплыў з-за туману, то мушу прыняць і гэта.

— Мне няма сэнсу падманваць.

— Значыць, быў дуб? Тамаш неяк казаў, што ў старажытнасці ў пячору быў яшчэ адзін ход. Атрымліваецца, потым яго засыпалі зямлёй, а зверху і навокал пасадзілі дубы.

— Навошта?

— Можа таму, што ў Эферыю пазней прыйшлі спа-кайнейшыя часы. Войны паміж гарадамі спыніліся, хавацца не трэба было, і падземным сховам больш не карысталіся. А веды пра існаванне вежы перадава-

лі ад старэйшыны да старэйшыны — на такі выпадак, як мой.

— А што за выпадак?

— Калі казаць коратка, то Вормар — той чалавек, які сядзіць зараз на пасадзе Уладара Эферыі, — палое на мяне. У гэтым горадзе былі мае сябры. Тамаш схваў мяне ў вежы. І, баюся, усіх за гэта арыштавалі.

— І дзе зараз тыя людзі?

— Адзінае месца, куды іх маглі павесці, — гэта Лагер у Пустэльні, — Шосты Захоўнік нявесела пасміхнуўся. — Даўно я там не быў.

— Ты збіраешся пайсці туды?

— Гараджане заплацілі занадта дарагі кошт за маю свабоду. Я абавязаны паспрабаваць ім дапамагчы, — Стэфан памаўчаў. — Я выходжу перад світанкам. Мы зможам разам падняцца ў горад, так, каб нас не заўважылі. Я пакажу, дзе можна набраць вады. Шкада, што не ўдасца паразмаўляць больш падрабязна, мне было б цікава даведацца пра гэты туман... Тваё з'яўленне тут — гэта ўжо сама па сабе дзіўная справа. Так ці інакш, табе, Ясь, лепш не заставацца ў гэтай ваколіцы, я б параіў табе ісці ў сталіцу, у Вертагард.

Ясь паглядзеў Стэфану ў вочы:

— Як мне вярнуцца дадому?

— На тваё пытанне ў мяне няма адказу. Але магу сказаць, што праз туман, як ты сюды прыплыў, ты не вернешся. Да туману можна даплыць: за суткі на добрым караблі. Але прабрацца праз яго немагчыма, гэты туман атачае ўсю Эферыю, — і, заўважыўшы выраз твару Яся, Стэфан паспяшаўся дадаць: — Аднак ёсць чалавек, які зможа адказаць на тваё пытанне, — Геранім.

— Хто гэта?

— Ён — мой сябра, і ён — чалавек, які верыць, што такія цуды, якія адбыліся з табой, магчымыя. Геранім прачытаў безліч старажытных хронік, таму часам яму вядома тое, чаго не ведае больш ніхто. Ён будзе рады з табой пагаварыць. І, думаю, зможа дапамагчы табе.

— Дакладна зможа?

— Я не быў бы ў гэтым упэўнены, калі б некалькі месяцаў таму ў нас не адбылася адна цікавая размова.

Ясь з надзеяй паглядзеў на Стэфана. Той працягнуў:

— Акурат пра гэта мы і гаварылі — пра туман. Геранім знайшоў адзін вельмі стары рукапіс у Горным, мястэчку на ўсходзе Эферыі. Як ён сказаў, гэта быў тэкст «з самага світанку нашай гісторыі, з часоў першых Уладароў». Пергамент амаль разваліўся, мова была такая, на якую нашая ўжо мала падобная, але ён разабраўся.

— І... і што там было?

— Там была гісторыя пра тое, што ў тыя даўнія часы вельмі зрэдку, але здаралася, што ў Эферыю траплялі іншыя людзі — як і ты, праз туман, з мора. Назад такой самай дарогай ніхто з іх вярнуцца не змог..

У Яся сціснула горла.

— Калі ніхто не змог, то ў чым тут можа быць дапамога мне? — расчаравана сказаў ён.

— Не спяшайся, гэта не ўсё. Адноўчы, на здзіў Трэцяму Уладару Эферыі, адзін з ягоных памочнікаў знайшоў шлях, як вярнуць такога чалавека назад. Калі на выспе з'явіўся чарговы — і апошні — нечаканы вандроўнік, таму памочніку ўдалося гэта зрабіць. Вось, у Гераніма ёсць гэтыя запісы.

— Відаць, твой сябра здзівіцца, калі ўбачыць мяне, — сказаў Ясь. — Якраз такога «нечаканага вандроўніка».

— Здзівіцца — гэта яшчэ мала сказана! Яго так захапіў гэты стары тэкст, што ён гаварыў пра яго вельмі доўга, а звычайна ён чалавек маўклівы.

— Значыць, я іду да Гераніма! — рашуча сказаў Ясь. — Як да яго дабрацца?

— Час цяпер у Эферыі не зусім спакойны. Трэба будзе ісці асцярожна.

— Добра, буду асцярожны. Як бы там ні было, але мне трэба знайсці яго, каб вярнуцца дадому. Іншага ж варыянту ў мяне няма.

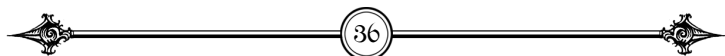
— Геранім жыве ў сталіцы. Запомні месца: вуліца Замкавая, яна ідзе ад Цэнтральнай плошчы; на ёй знойдзеш карчму «Ля Магістрата», у яе дварах — невялічкая крама, называецца «Кнігі і Рэчы». Гэта там. Зойдзеш да яго, скажаш: «Я шукаю працу кніжнага падмайстра». Ён запытае, што ты ўмееш. Адкажы: «Раблю пераплёт для старых кніг». Так ён зразумее, што ты ад мяне. Я часам адпраўляў да яго нашых людзей, калі ім трэба была дапамога... Запомніў?

— Так.

— Калі ўсё будзе добра, дабярэшся адсюль за некалькі дзён. Галоўнае, каб хапіла вады. Зрэшты, я дам табе некалькі залатых манет, ваду ты зможаш купіць па дарозе.

— Ваду?

— Ну так. Дарога ж не блізкая. А ў Эферыі зараз вады мала. Тая, што ёсць, — кепская. У лепшым выпадку — на смак як балота. Раней было не так.

— А што здарылася з вадой?

— Адно магу сказаць дакладна: з таго часу як Вормар абвясціў сябе Уладаром, гэта значыць за апошнія дваццаць чатыры гады, з вадой робіцца невядома што: крыніцы і калодзежы высыхаюць, вада ў рэках псуецца. Спачатку яно было быццам незаўважна. Але зараз гэта пакута для ўсіх жыхароў Эферыі.

Ясь кінуў позірк на срэбраны келіх і адвёў вочы.

Стэфан павярнуўся да пясочнага гадзінніка, што стаў у пакоі:

— Да світання яшчэ тры гадзіны, можаш крыху адпачыць. А мне пакуль трэба сабрацца.

Ён правёў Яся ў адзін з невялікіх пакояў. Ясь, не распранаючыся, прылёг на ложка. Шосты Захоўнік выйшаў, але праз імгненне вярнуўся.

— Хацеў запытацца, — сказаў ён. — Якая яна, твая краіна?

— Зусім іншая, — адзінае, што змог адказаць Ясь.